

วัฒนธรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางในจังหวัดชลบุรี : กรณีศึกษากลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น

POLITICAL CULTURE OF MIDDLE CLASS IN CHONBURI PROVINCE: A CASE STUDY OF GROUP OF LOCAL POLITICIANS

จิตรา สมบัติรัตนานันท์
ดุษฎิณีพนธ์ สาขาวิชาไทยศึกษา
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการก่อรูปและพัฒนาการของกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น รวมถึงการก่อรูป พลวัต ปัจจัย และเงื่อนไขเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี วิธีการศึกษาเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแนวประวัติศาสตร์โดยใช้การวิจัยเอกสาร และการสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่า การก่อรูปและพัฒนาการของกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีเป็นผลผลิตจากกระบวนการทางประวัติศาสตร์ของการก่อรูปและขยายตัวชนชั้นกลางในจังหวัดชลบุรี วัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีเป็นวัฒนธรรมแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์ วัฒนธรรมดังกล่าวเป็นระบบความคิดความเชื่อที่มองว่าพื้นที่สาธารณะทางการเมืองเป็นพื้นที่สำหรับการสะสมทุนโดยการเข้าไปมีอำนาจทางการเมืองจะใช้ระบบอุปถัมภ์ผ่านกระบวนการเลือกตั้ง วัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น เป็นผลคลี่คลายทางประวัติศาสตร์มาจากวัฒนธรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางที่มีการก่อรูปมาตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นโดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องคือ อุดมการณ์สะสมทุนบนฐานระบบเครือญาติของชาวจีนอพยพ และระบบไพร่ในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ วัฒนธรรมทางการเมืองดังกล่าวมีพลวัตจากสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นมาจนถึงปัจจุบันนั้นเกิดจากกระบวนการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมโดยมีปัจจัยที่สำคัญคือ การเปลี่ยนระบอบการเมืองตั้งแต่ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ระบอบอำมาตยาธิปไตย และระบอบเลือกตั้งในปัจจุบัน

คำสำคัญ : วัฒนธรรมทางการเมือง/ ชนชั้นกลาง/กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น

Abstract

The Objectives of this research were to study formation and development of group local politicians in Chonburi Province as well as to study formation, dynamics, factors and conditions concerning political culture of the politicians. This research used historical qualitative methodology by documentary research and interview. The finding was that formation and development of the politicians in Chonburi Province was product of historical process of formation and expansion of the middle class. The political culture was belief system which That was considered political public sphere as capital accumulation sphere through patronage system in election process. The political culture was historical unfolding of the middle class 's political culture which was formed since the early Ratanakosin Era. The factors affecting political culture of the middle class were sino kinship based accumulation oriented ideology and Phrai system. The factors affecting dynamos of the political culture was political regime change from absolutism, bureaucratic polity to nowadays electionalism.

Keyword : Political Culture/ Middle Class/ Group of Local Politicians

ความสำคัญของปัญหาวิจัย

การก่อรูปและและบทบาทของชนชั้นกลางไทยเมื่อเปรียบเทียบกับชนชั้นกลางในประเทศยุโรปตะวันตก ดังเช่น ประเทศอังกฤษพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดคือ ในขณะที่ชนชั้นกลางในประเทศยุโรปตะวันตกก่อรูปขึ้นมาจากกลุ่มคนภายในประเทศเป็นสำคัญและมีบทบาทสำคัญในการปฏิวัติอุตสาหกรรม รวมถึงการปฏิวัติเสรีประชาธิปไตยด้วย แต่ชนชั้นกลางในประเทศไทยนั้นก่อรูปมาจากชาวจีนอพยพที่มาจากภายนอกประเทศและไม่ได้เป็นผู้มีบทบาทหลักทางเศรษฐกิจและการเมืองเนื่องจากรัฐไทยเป็นผู้นำสังคมเข้าสู่การพัฒนาอุตสาหกรรม (Industrialization) ในขณะที่เดียวกันชนชั้นกลางไทยก็ไม่ได้มีเจตนาผลักดันสนับสนุนระบอบเสรีประชาธิปไตยโดยตรง ดังนั้น ชนชั้นกลางไทยที่ผ่านมาจึงยอมรับระบอบการเมืองไม่ว่าจะเป็นประชาธิปไตยหรือเผด็จการทหารก็ได้ (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2556, หน้า 30)

กล่าวโดยสรุปแล้ว ชนชั้นกลางในปัจจุบันเป็นชนชั้นหลักที่มีบทบาทในสังคมไทยสมัยใหม่ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และการเมือง อย่างไรก็ดี ภาพของชนชั้นกลางในองค์ความรู้ในวงวิชาการที่ผ่านมาส่วนใหญ่เป็นการสะท้อนบทบาทของชนชั้นกลางในเมืองระดับชาติภายใต้บริบทของกรุงเทพมหานครเป็นสำคัญ องค์ความรู้ดังกล่าวไม่สามารถสรุปเป็นบทบาทของชนชั้นกลางในท้องถิ่นต่างจังหวัดได้เนื่องจากการก่อรูปของชนชั้นกลางในระดับชาติและระดับท้องถิ่นเกิดขึ้นในบริบท

ทางประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกัน ถึงแม้ว่าชนชั้นกลางทั้งสองระดับจะมีเงื่อนไขที่มีลักษณะร่วมกันหลายประการคือ การก่อรูปชนชั้นกลางมาจากกลุ่มชาวจีนอพยพ บริบทการพัฒนาทางการค้าและอุตสาหกรรม การพัฒนาแนวคิดเสรีประชาธิปไตย รวมถึงการขยายตัวของวัฒนธรรมสมัยใหม่แบบตะวันตก แต่ชนชั้นกลางในกรุงเทพฯ และชนชั้นกลางในต่างจังหวัดก็มีการพัฒนาในช่วงเวลาที่แตกต่างกันซึ่งอาจเรียกว่า เป็นการพัฒนาในคนละช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ แต่มีผลเกาะเกี่ยวซึ่งกันและกัน (Uneven and Combined Development)

ชนชั้นกลางท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีสะท้อนให้เห็นความแตกต่างของบริบทและเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์กับชนชั้นกลางในระดับชาติอย่างเห็นได้ชัดคือ ถึงแม้ว่าชนชั้นกลางในชลบุรีจะก่อรูปขึ้นมาจากชาวจีนอพยพเช่นเดียวกับชนชั้นกลางในเมืองระดับชาติโดยชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชลบุรีดำรงอยู่ท่ามกลางระบบไพร่ที่ประกอบด้วยชนชั้นปกครองและชาวบ้านสยามในชลบุรี ดังเช่น ปรากฏที่เกิดขึ้นในพื้นที่อื่นของสังคมไทย แต่ชนชั้นกลางในชลบุรีมีการพัฒนาที่พิเศษโดยแตกตัวเป็นกลุ่มย่อยของนายทุนการเกษตรที่เรียกว่า หลงจู้ ตัวอย่างเช่น ช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ในเขตอำเภอบ้านบึง จ.ชลบุรี จะพบว่า มีกลุ่มหลงจู้ที่เข้ามามีบทบาททางการเมืองอย่างเด่นชัดใน 3 ตระกูลหลักคือ ตระกูลสิงห์โตทอง ตระกูลเนื่องจ่านัด และตระกูลจึงประเสริฐ นอกจากนี้จะพบอีกว่า การขยายตัวของชนชั้นกลางภายใต้กระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรมสมัยใหม่ในระดับชาติก็เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ต่างจากชนชั้นกลางในชลบุรีเนื่องจากชนชั้นกลางในระดับชาติขยายตัวอย่างเด่นชัด หลังยุคพัฒนาตั้งแต่การกำหนดแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2533, หน้า 163-206) ในขณะที่ชนชั้นกลางในชลบุรีเกี่ยวข้องกับพัฒนาอุตสาหกรรมสมัยใหม่อย่างเด่นชัดภายใต้โครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกในเขตแหลมฉบังตั้งแต่แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) เป็นต้นมา

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะพบว่าชนชั้นกลางท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีนั้นจะมีบทบาททางการเมืองแตกต่างจากชนชั้นกลางในระดับชาติ รวมถึงชนชั้นกลางในประเทศยุโรปตะวันตก ดังเช่น ประเทศอังกฤษ ในการที่เราจะเข้าใจบทบาททางการเมืองดังกล่าวของชนชั้นกลางในจังหวัดชลบุรี นั้นมิติทางวัฒนธรรมเป็นปัจจัยหลักที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการแสดงบทบาททางการเมือง (გრემლ თორთრმხატი, 2543, หน้า 4-6; สมเกียรติ วันชนะ, 2534, หน้า 171) เนื่องจากปัจจัยทางวัฒนธรรมเป็นปัจจัยเชิงอัตวิสัย ภายในที่กำหนดบทบาททางการเมืองภายนอก ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่น่าศึกษาว่า ความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อการเมืองหรือวัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มชนชั้นกลางท้องถิ่นในชลบุรีเป็นอย่างไร และการที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองดังกล่าวมีผลต่อบทบาททางการเมืองอย่างไร ดังนั้น ในกรณีวิเคราะห์บทบาททางการเมืองของชนชั้นกลางในจังหวัดชลบุรีจึงต้องศึกษาการก่อรูปและพัฒนาการของชนชั้นกลางในจังหวัดชลบุรีว่าเป็นอย่างไร ชนชั้นกลางดังกล่าวมีแนวคิดวัฒนธรรมทางการเมืองของตนเองอย่างไร มีปัจจัยและเงื่อนไขใดที่

มีผลต่อการก่อรูปวัฒนธรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางในจังหวัดชลบุรี หลังจากนั้นวัฒนธรรมทางการเมืองดังกล่าวยังมีพลวัตต่อเนื่องหรือเปลี่ยนแปลงจนมาถึงปัจจุบันได้อย่างไร

อย่างไรก็ดี ลักษณะของชนชั้นกลางไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้มีพัฒนาการแตกตัวออกเป็นกลุ่มย่อยต่างๆ ภายในชนชั้นกลางหลายกลุ่มด้วยกันอย่างน้อย 7 กลุ่มด้วยกันคือ กลุ่มผู้นำทางการเมือง และการปกครองในจังหวัดชลบุรี กลุ่มผู้นำทางด้านธุรกิจ กลุ่มนักวิชาชีพ กลุ่มนักวิชาการและปัญญาชน กลุ่มข้าราชการพลเรือน ตำรวจ ทหาร กลุ่มลูกจ้างคอปกขาว และกลุ่มผู้นำชุมชน (ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ และเทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, 2542, หน้า 23-24)

ในการศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองในฐานะที่การเมืองเป็นกิจกรรมของพื้นที่สาธารณะนั้นจะพบว่า กลุ่มย่อยของชนชั้นกลางซึ่งเป็นกลุ่มที่มีประสบการณ์ในพื้นที่สาธารณะทางการเมืองโดยตรงจะได้แก่ กลุ่มนักรการเมืองท้องถิ่นเนื่องจากการเข้าไปมีตำแหน่งทางการเมืองต่างๆ ที่ต้องทำงานในพื้นที่สาธารณะ เช่น นายกและสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็น องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล พัทธา หรือองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น ดังนั้น ในการศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มนักรการเมืองท้องถิ่นจึงสามารถสะท้อนภาพวัฒนธรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางได้อย่างชัดเจน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา วัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มนักรการเมืองท้องถิ่นในฐานะชนชั้นกลางโดยคาดหวังว่างานวิจัยนี้จะช่วยเสริมสร้างองค์ความรู้จากมุมมองของไทยศึกษาอันจะนำไปสู่การแสวงหาทางออกในการพัฒนาประชาธิปไตยจากรากฐานของวัฒนธรรมท้องถิ่นไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการก่อรูปและพัฒนาการของกลุ่มนักรการเมืองท้องถิ่นในฐานะชนชั้นกลางในจังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษาการก่อรูปและพลวัตแนวคิดวัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มนักรการเมืองท้องถิ่นในฐานะชนชั้นกลางในจังหวัดชลบุรี
3. เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อการก่อรูปและพลวัตวัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มนักรการเมืองท้องถิ่นในฐานะชนชั้นกลางในจังหวัดชลบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตช่วงเวลาของการวิจัยตั้งแต่รัตนโกสินทร์ตอนต้นจนถึงปัจจุบันเนื่องจากรัตนโกสินทร์ตอนต้นเป็นช่วงที่มีชาวจีนหลังไหลอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน

ในประเทศไทย และภาคตะวันออกเฉียงใต้ การเข้ามาทำการผลิตเพื่อขายของชาวจีนอพยพในช่วงเวลาดังกล่าวได้เริ่มก่อรูปเป็นชนชั้นกลางขึ้นมาในสังคมไทย และในเวลาต่อมาชนชั้นกลางได้ขยายตัวขึ้นจากการเข้ามาของการค้าเสรีหลังจากการยกเลิกการผูกขาดการค้าต่างประเทศของรัฐภายใต้สนธิสัญญาเบาว์ริง พัฒนาการของชนชั้นกลางที่ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันเราจะพบว่า กลุ่มชนชั้นกลางในปีกนายทุนได้ก้าวเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองในการทำงานในพื้นที่สาธารณะซึ่งก็คือ กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นในปัจจุบันนั่นเอง

นิยามศัพท์ในการวิจัย

นิยามศัพท์ในการวิจัย

จากผลการศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ซึ่งใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพแนวประวัติศาสตร์ผู้วิจัยสามารถสรุปนิยามศัพท์ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เป็นจริงของท้องถิ่นได้ดังนี้

1. วัฒนธรรมทางการเมือง หมายถึง ระบบหรือแบบแผนทางด้านความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยม ที่มีต่อกิจกรรมสาธารณะในแง่ความสัมพันธ์เชิงอำนาจภายในรัฐระหว่างบุคคลและสถาบันต่างๆ รวมถึงการจัดสรรทรัพยากรของสังคม

2. ชนชั้นกลางในจังหวัดชลบุรี หมายถึง ชนชั้นที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจอยู่ระหว่างชนชั้นสูงที่เป็นผู้ประกอบการและชนชั้นไพร่หรือชาวนาที่เป็นผู้ถูกปกครองโดยชนชั้นกลางดังกล่าวก่อรูปมาจากชาวจีนอพยพที่เข้ามาทำการผลิตเพื่อขายในประเทศไทยตั้งแต่ช่วงต้นรัตนโกสินทร์ภายใต้วัฒนธรรมแบบทุนนิยมของระบบเครือญาติแบบจีน รวมถึงการอุปถัมภ์ทางการเมือง

3. กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น หมายถึง กลุ่มบุคคลที่เข้าไปทำงานในกิจกรรมสาธารณะทางการเมืองโดยผ่านการเลือกตั้งทั้งในระดับชาติไปจนถึงระดับท้องถิ่น แต่มีฐานการเมืองอยู่ในท้องถิ่น ดังนั้น นักการเมืองท้องถิ่นจึงอาจมีตำแหน่งระดับชาติไปจนถึงท้องถิ่น ได้แก่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ล.ส.) กลุ่มนักการเมืองในระดับองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.), กลุ่มนักการเมืองในระดับเทศบาล, กลุ่มนักการเมืองในระดับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.), และกลุ่มนักการเมืองในระดับท้องถิ่น ได้แก่ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน

4. ยุคปฏิรูปการปกครองหลังสนธิสัญญาเบาว์ริง หมายถึง ช่วงเวลาตั้งแต่ยุคหลังปี พ.ศ. 2398 ที่ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงโดยเลียนแบบความทันสมัยแบบตะวันตกตั้งแต่เศรษฐกิจ สังคม การปกครอง และการบริหาร จนถึงเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475

5. ยุคหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง หมายถึง ช่วงเวลาตั้งแต่ยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตยตามแบบตะวันตกหลังปี พ.ศ. 2475 จนถึงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516

6. ยุคการเลือกตั้งหมายถึง ช่วงเวลาตั้งแต่ยุคหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ที่มีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองจากวิธีการแบบเดิมที่เน้นการแต่งตั้ง

หรือสรรหาไปสู่กระบวนการเลือกตั้งอย่างสม่ำเสมอจนถึงเหตุการณ์ในปัจจุบันตามรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2550

7.วัฒนธรรมทางการเมืองแบบทุนนิยม หมายถึง ระบบความคิดความเชื่อหรือความรู้สึกร่วมกันของกลุ่มคนที่มองว่า พื้นที่สาธารณะทางการเมืองนั้นเป็นพื้นที่เพื่อการสะสมทุนทางเศรษฐกิจ

8.ระบบอุปถัมภ์ หมายถึง เครือข่ายความสัมพันธ์ในเชิงแลกเปลี่ยนที่ไม่เท่าเทียมกัน (Unequal Exchange) ระหว่างบุคคล 2 คน (Dyadic Relation) ที่มีฐานะที่เป็นผู้อุปถัมภ์กับผู้ได้อุปถัมภ์

9.การผลิตซ้ำ หมายถึงการสืบทอดวัฒนธรรมทางการเมืองในด้านความคิดความเชื่อหรือความรู้สึกร่วมกันที่มีอยู่ในอดีตให้มีความต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

10.พลวัต หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสังคมในเชิงรูปแบบโดยยังคงรักษาเนื้อหาของระบบเดิมที่มีอยู่ในอดีตเอาไว้ได้

11.ปีกนายทุน หมายถึง กลุ่มย่อยต่างๆ ของนายทุนที่ประกอบรวมกันเป็นชนชั้นนายทุนทั้งหมด

12.หลงฐู หมายถึง นายทุนการเกษตรทั้งทางด้านการทำไร่โดยมีการจ้างแรงงานในกระบวนการผลิตพืชเศรษฐกิจ

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้จะใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพแนวประวัติศาสตร์โดยในกระบวนการวิจัยจะมีขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้จะใช้วิธีการต่าง ๆ ดังนี้

1.1 การศึกษาเอกสาร (Documentary Research) ที่เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์โดยจะใช้ทั้งเอกสารชั้นต้น (Primary Document) เช่น เอกสารจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ เป็นต้นและชั้นรอง (Secondary Document) เช่น วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

1.2 การสัมภาษณ์ วิธีการสัมภาษณ์ที่จะใช้ในการวิจัยนี้ มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-Informants) ในฐานะที่เป็นบุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่จะสัมภาษณ์โดยอาศัยหลักการเลือกตัวอย่างเชิงคุณภาพ นอกจากนี้ ในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะอาศัยแนวการสัมภาษณ์ (Interview Guide) เป็นเครื่องมือช่วยในการสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์ในงานวิจัยนี้จะใช้รูปแบบการสัมภาษณ์ต่างๆ ได้แก่การสัมภาษณ์แบบประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า (Oral History) การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Dept Interviews) และการสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interviews)

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์จะลึกซึ้งได้แก่ผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นในกลุ่มต่างๆ ดังนี้

1) กลุ่มนักการเมืองที่มีตำแหน่งในระดับชาติ เช่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) หรือสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) เป็นต้น การที่งานวิจัยนี้ถือว่าการกลุ่ม ส.ส.หรือ ส.ว. ดังกล่าว เป็นนักการเมืองท้องถิ่นเนื่องจากการทำงานการเมืองจะผูกพันอยู่กับฐานในท้องถิ่นจังหวัดชลบุรี มากกว่าฐานในระดับชาติ

2) กลุ่มนักการเมืองในระดับองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ได้แก่ นักการเมืองที่ดำรงตำแหน่งนายก อบจ. ,กลุ่มผู้บริหาร อบจ., สมาชิกสภา อบจ.

3) กลุ่มนักการเมืองในระดับเทศบาล ได้แก่ นายกเทศมนตรี กลุ่มผู้บริหารเทศบาล และสมาชิกสภาเทศบาล

4) กลุ่มนักการเมืองในระดับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ได้แก่ นายก อบต., กลุ่มผู้บริหาร อบต., สมาชิกสภา อบต.

5) กลุ่มนักการเมืองในระดับท้องที่ ได้แก่ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน รวมถึงกลุ่มผู้บริหารและกรรมการหมู่บ้าน

2. การตรวจสอบข้อมูล

ในการศึกษางานวิจัยนี้ผู้วิจัยจะใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลมีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือ ดังนี้

2.1 การประเมินหรือการวิพากษ์เอกสารที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ จะใช้การประเมินภายใน (Internal Appraisal) ว่าเป็นเอกสารของราชการจริงหรือไม่รวมถึงการประเมินภายนอก (External Appraisal) ว่าเนื้อหาของเอกสารว่ามีความน่าเชื่อถือเพียงใด

2.2 การตรวจสอบข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะใช้หลักการสามเส้า (Triangulation) โดยใช้วิธีการดังนี้

1) การตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นจากการสำรวจทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองและทฤษฎีชนชั้นกลางที่แตกต่างกันหลายสำนักคิดเพื่อกลั่นกรองให้เป็นแนวคิดหลัก (Core Concept) ของการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

2) การตรวจสอบจากผู้ให้ข้อมูลที่มีจุดยืนต่างกัน ในการวิจัยนี้จะให้ผู้ให้ข้อมูลที่มีจุดยืนที่หลากหลาย เช่น ผู้ให้ข้อมูลหลักจากภาคส่วนต่างๆ คือ ภาคการเมือง ภาคราชการ ส่วนภูมิภาค ภาควิชาการ และภาคประชาสังคมหรือในกรณีผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นนักการเมืองจะพิจารณาความแตกต่างจาก นักการเมืองท้องถิ่นที่อยู่ในตำแหน่งทางการเมือง นักการเมืองที่แสดงบทบาทเป็นฝ่ายค้าน รวมถึงนักการเมืองที่วางตัวเป็นกลาง เป็นต้น

3) การตรวจสอบจากแหล่งข้อมูลที่ต่างกันในการวิจัยนี้จะใช้แหล่งข้อมูลจากเอกสารและ จากการสัมภาษณ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลซึ่งกันและกัน

4) การตรวจสอบโดยการเก็บข้อมูลเดียวกันในช่วงเวลาที่ต่างกันเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความเที่ยง (Reliability) ในการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งผู้วิจัยจะลงไปสัมภาษณ์ 2 ครั้ง ในช่วงเวลาที่ห่างกัน เช่น สัมภาษณ์ห่างกัน 2 สัปดาห์หรือหนึ่งเดือน แล้วนำข้อมูลมาเปรียบเทียบว่าคงเส้นคงวาหรือขัดแย้งกันเป็นต้น

5) การตรวจสอบข้อมูลและผลการวิเคราะห์เบื้องต้นโดยการนำอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ลงไปสัมผัสสถานการณ์ในภาคสนามโดยร่วมสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยฉบับนี้จะเป็นการวิเคราะห์ทางประวัติศาสตร์โดยการศึกษาปรากฏการณ์จากอดีตที่เป็นมาสู่ปัจจุบันที่เป็นอยู่โดยจะมีกระบวนการในการวิเคราะห์ ดังนี้

1) การวิเคราะห์เพื่อแบ่งช่วงเวลา (Periodization) โดยอาศัยเกณฑ์ทางวัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มนักรการเมืองท้องถิ่นที่เป็นชนชั้นกลาง

2) การวิเคราะห์การก่อรูปและพัฒนาการของชนชั้นกลางที่เน้นกลุ่มนักรการเมืองท้องถิ่นโดยอาศัยแนวคิดหลัก (Core Concept) เกี่ยวกับชนชั้นกลางเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ แต่การวิเคราะห์จะคำนึงถึงสถานการณ์เชิงรูปธรรมมากกว่าการสรุปตามแนวคิดและทฤษฎี

3) การวิเคราะห์ปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมทางการเมืองจะคำนึงถึงปัจจัยหรือเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และระหว่างประเทศโดยผลการวิเคราะห์จะให้ความสำคัญต่อสถานการณ์เชิงรูปธรรมมากกว่าแนวคิดและทฤษฎีซึ่งถือเป็นเพียงเครื่องมือช่วยวิเคราะห์

4) การวิเคราะห์สรุปผลการศึกษามาพัฒนาเป็นข้อสรุปเชิงทฤษฎีติดพื้น (Grounded Theory) ทฤษฎีดังกล่าวเป็นการเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลในเชิงแนวราบจึงมีลักษณะเป็นความคิดรวบยอด (Conceptual Density) (ชัชยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2555, หน้า 368)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ข้างต้นสามารถนำเสนอเป็นหัวข้อ 3 หัวข้อตามลำดับดังนี้

1. การก่อรูปและพัฒนาการของกลุ่มนักรการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี
2. การก่อรูปและพลวัตแนวคิดวัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มนักรการเมืองในจังหวัดชลบุรี
3. ปัจจัยและเงื่อนไขต่อการก่อรูปและวัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มนักรการเมืองในจังหวัดชลบุรี

1. การก่อรูปและพัฒนาการของกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี

ผลการศึกษาพบว่า การก่อรูปและพัฒนาการของกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี เป็นส่วนหนึ่งที่อยู่ในกระบวนการทางประวัติศาสตร์ของการก่อรูปและขยายตัวชนชั้นกลางใน จังหวัดชลบุรีที่มีมาก่อนการก่อรูปชนชั้นกลางในจังหวัดชลบุรีเกิดขึ้นจากการที่ชาวจีนอพยพเข้ามา มีส่วนร่วมสร้างระบบการผลิตเพื่อขายควบคู่ไปกับการดำรงอยู่ของระบบไพร่ของสังคมไทยในช่วง รัตนโกสินทร์ตอนต้นชาวจีนอพยพที่เข้ามาทำการผลิตเพื่อขายทั้งทางด้านการเกษตร อุตสาหกรรม และพาณิชย์กรรม เช่น การประมง อุตสาหกรรมน้ำตาล เป็นต้น กลุ่มชาวจีนดังกล่าวถือว่าเป็นกลุ่ม คนที่อยู่นอกระบบไพร่ทำให้ชาวจีนอพยพได้กลายเป็นฐานของการก่อรูปชนชั้นกลางเนื่องจากระบบ ศักดินาไทยจัดตั้งบนฐานของระบบไพร่ ระบบไพร่ของไทยเป็นระบบการควบคุมกำลังคนโดยแบ่ง คนในสังคมออกเป็น 2 ชั้นชั้นใหญ่ๆ คือ ชั้นผู้ปกครองหรือมูลนายซึ่งประกอบด้วยเจ้านายและ ขุนนาง ส่วนอีกชั้นหนึ่งเป็นผู้ถูกปกครองซึ่งเป็นชาวบ้านทั่วไปที่ถูกจัดเป็นไพร่โดยไพร่ทุกคนจะ ต้องสังกัดมูลนายคนใดคนหนึ่ง ดังนั้น การอพยพเข้ามาของชาวจีนนั้นมิได้สังกัดภายใต้ระบบไพร่ แต่เป็นกลุ่มที่อยู่ตรงกลางระหว่างมูลนายกับชาวบ้านที่เป็นไพร่ทำให้ชาวจีนอพยพสามารถพัฒนา ขึ้นเป็นชนชั้นกลางในจังหวัดชลบุรีตั้งแต่ช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้นได้เมื่อทำการผลิตเพื่อขาย (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2533, หน้า 91)

การขยายตัวของชนชั้นกลางในชลบุรีในเวลาต่อมาเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างทางเศรษฐกิจและการเมืองในระดับชาติ 2 ประการคือ การขยายตัวของการค้าเสรีจาก ผลกระทบของการบังคับใช้สนธิสัญญาเบาว์ริงและการเลิกระบบไพร่ชนชั้นกลางในชลบุรีได้พัฒนา ขยายตัวขึ้นหลังสนธิสัญญาเบาว์ริงที่ทำขึ้นระหว่างประเทศไทยกับประเทศตะวันตกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2398 เนื่องจากการบังคับใช้ตามเงื่อนไขของสนธิสัญญาเบาว์ริงได้นำมาสู่การค้าเสรี การค้าเสรีดัง กล่าวนี้มีผลให้เกิดการขยายตัวของการค้าภายในจังหวัดชลบุรี แต่ก็มีข้อจำกัดในการเปิดการค้าต่าง ประเทศอันเนื่องมาจากความไม่เหมาะสมของสภาพชายฝั่งทะเลของชลบุรีในการสร้างท่าเรือน้ำลึก สำหรับการค้าต่างประเทศ (ภารดี มหาจันทร์, 2552, หน้า 22) อย่างไรก็ตาม การขยายตัวของการค้าดัง กล่าวก็มีผลให้เกิดการขยายตัวของตลาดภายในเมืองต่างๆ ของจังหวัดชลบุรีอย่างกว้างขวาง ความ ต้องการสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองของตลาดที่ขยายตัวนำไปสู่การขยายตัวของชนชั้นกลางใน เมืองชลบุรีเพื่อทำการผลิตเพิ่มขึ้นไม่ว่าจะเป็นนายทุนในเมือง นายทุนการเกษตรหรือหลงจู๊ ผู้ผลิต รายย่อยทั้งในเมืองและในภาคเกษตรกรรม เช่น การขยายประมงพาณิชย์ การปลูกพืชเศรษฐกิจ ธุรกิจข้าว อุตสาหกรรมต่อเรือ อุตสาหกรรมป่าไม้ เป็นต้น

ปัจจัยเชิงโครงสร้างทางการเมืองระดับชาติที่มีผลต่อการขยายตัวของชนชั้นกลางใน ชลบุรีก็คือ การล้มเลิกระบบไพร่ ระบบไพร่เป็นระบบการควบคุมกำลังคนโดยชนชั้นมูลนายและ ชาวบ้านสยามมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนกลาง หลังการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 ระบบไพร่ ได้รับการฟื้นฟูในช่วงสร้างกรุงเทพมหานคร แต่ในการฟื้นฟูดังกล่าวก็ไม่สามารถทำให้ระบบไพร่มี

ประสิทธิภาพเหมือนดังเช่นในสมัยกรุงศรีอยุธยาได้ ต่อมาเมื่อมีการบังคับใช้สนธิสัญญาเบาว์ริงและการสถาปนาระบบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ระบบไฟร่นั้นไม่สามารถเป็นฐานอำนาจที่เข้มแข็งและยังผลประโยชน์ให้กับสถาบันพระมหากษัตริย์เนื่องจากการหลบหนีของไฟร่ออกจากระบบ กลุ่มเจ้านายและขุนนางมักสะสมกำลังไฟรวัวในมือของตนเอง รวมทั้งการเกิดปัญหาการค้างชำระเงินส่งจากไฟร ดังนั้น ชนชั้นนำกลุ่มเจ้าจึงได้ยกเลิกระบบไฟรอย่างเป็นทางการเป็นขั้นตอน ตั้งแต่การเลิกทาสในปี พ.ศ. 2417 การเปลี่ยนรูปแบบการคุมกำลังคนด้วยระบบไฟรไปเป็นการควบคุมคนโดยการปกครองท้องถิ่นของกระทรวงมหาดไทยที่เริ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2442 และการจัดการกองทัพสมัยใหม่ตามพระราชบัญญัติลักษณะเกณฑ์ทหาร พุทธศักราช 2448

การยกเลิกระบบไฟรมีผลให้เกิดการปลดปล่อยชาวบ้านสยามออกมาพ้นจากการของระบบไฟร และได้ก่อให้เกิดการขยายตัวของชนชั้นกลางกลุ่มใหม่เกิดขึ้นที่มีได้มีเชื้อสายจีน ชนชั้นกลางชาวสยามกลุ่มนี้ก่อให้เกิดการผลิตเพื่อขาย 2 รูปแบบ คือ ระบบนายทุนการเกษตร(Landlord) และการผลิตของเกษตรกรรายย่อย (Simple Commodity Production)

กระบวนการขยายตัวของชนชั้นกลางในจังหวัดชลบุรีได้นำไปสู่การก่อรูปของกลุ่มนักการเมืองเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลง พ.ศ. 2475 การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในระดับชาติดังกล่าวมีผลให้เกิดการเชื่อมร้อยเครือข่ายระหว่างชนชั้นนำข้าราชการในกลุ่มคณะราษฎรกับชนชั้นกลางปึกนายทุนในจังหวัดชลบุรี วาทกรรมประชาธิปไตยของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ได้นำไปสู่การเริ่มเปิดพื้นที่สาธารณะทางการเมืองในจังหวัดชลบุรีโดยอาศัยกลไกการเลือกตั้งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบาลเมืองชลบุรี การเปิดพื้นที่สาธารณะดังกล่าวได้นำชนชั้นกลางปึกนายทุนในเมืองก้าวสู่การเป็นนักการเมืองท้องถิ่นโดยตรง ในขณะที่นายทุนภาคเกษตรในชนบทซึ่งส่วนใหญ่คือ หลวงจิ ได้เข้าสูการเป็นนักการเมืองท้องถิ่นโดยอาศัยการสร้างสายสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์กับชนชั้นนำทหารและข้าราชการพลเรือนภายใต้ระบอบอำมาตยาธิปไตย (สุมาลี พันธุ์ยุรา, 2543, หน้า 108)

กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีได้ขยายตัวขึ้นหลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เมื่อระบอบอำมาตยาธิปไตยได้ปรับเปลี่ยนไปสู่ระบอบเลือกตั้ง (Electionalism) ภายใต้รัฐธรรมนูญ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมืองในระดับชาติดังกล่าวมีผลต่อการขยายตัวของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีเนื่องจากนักการเมืองท้องถิ่นสามารถปลดเปลื้องพันธนาการเชิงอุปถัมภ์กับชนชั้นนำทหารและข้าราชการไปสู่เวทีการเมืองด้วยตัวเองโดยอาศัยระบบพรรคการเมือง เช่น พรรคกิจสังคม พรรคชาติไทย เป็นต้น

การขยายตัวของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีได้อาศัยฐานทางสังคมในรูปแบบต่างๆ คือ

1. การขยายตัวโดยใช้ฐานกลุ่มผลประโยชน์ในรูปของสมาคม ตัวอย่างเช่น การใช้สมาคมชาวไร่ของนักการเมืองกลุ่มตระกูลสิงห์โตทอง (เสียง สิงห์โตทอง, สัมภาษณ์, 26 มกราคม 2556

;นันทนา นันทวโรภาส, 2533, หน้า 8)

2.การขยายตัวโดยใช้ฐานระบบราชการ ตัวอย่างเช่น การเข้าเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของ พลตรีศิริ สิริโยธิน (วีระพงศ์ สิริโยธิน, สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2556)

3.การขยายตัวโดยใช้ฐานเครือข่ายท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น กรณีนายอุทัย พิมพ์ใจชน (อุทัย พิมพ์ใจชน, สัมภาษณ์, 23 สิงหาคม 2553)

4.การขยายตัวโดยใช้ฐานการเป็นเจ้าของท้องถิ่นอุปถัมภ์ ตัวอย่างเช่น กรณีนักการเมืองกลุ่มนายสมชาย คุณปลื้ม (อุทัย พิมพ์ใจชน, สัมภาษณ์, 23 สิงหาคม 2553 ; วีระ อนันตกุล, สัมภาษณ์, 8 กันยายน 2553)

การต่อสู้ระหว่างชนชั้นนำช่วงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 คือระหว่างชนชั้นนำข้าราชการทหารและชนชั้นนำที่เป็นนักธุรกิจการเมืองได้พัฒนาความขัดแย้งมาถึงขั้นแตกหักในเหตุการณ์พฤษภาทมิฬในปี พ.ศ.2535 ผลการต่อสู้ทางการเมืองระหว่างชนชั้นนำทั้งสองกลุ่มดังกล่าวปรากฏว่าชนชั้นนำนักธุรกิจการเมืองเป็นฝ่ายได้รับชัยชนะทางการเมืองโดยการสนับสนุนของชนชั้นกลางในเมืองที่ร่วมชุมนุมต่อต้านทหาร ดังนั้น หลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬจึงได้เกิดกระบวนการที่จะกีดกันชนชั้นนำข้าราชการออกจากการเมืองที่เรียกว่า การปฏิรูปทางการเมือง การกีดกันชนชั้นนำข้าราชการออกจากการเมือง ในกระบวนการปฏิรูปทางการเมืองได้พัฒนาเป็นกติกาในรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2540 ดังนั้น หลังรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 เป็นต้นมานักการเมืองจึงสามารถก้าวขึ้นเป็นชนชั้นนำทางการเมืองแต่เพียงกลุ่มเดียว

การก้าวขึ้นเป็นชนชั้นนำท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีของนักการเมืองในชลบุรีเกิดขึ้นหลังรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2540 เนื่องจากกติกาในรัฐธรรมนูญดังกล่าวได้จำกัดบทบาทของชนชั้นนำทหารและข้าราชการในการก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งทางการเมือง ดังนั้น นักการเมืองท้องถิ่นในกรณีชนกลุ่มกำนันเป๊าะจึงสามารถใช้วัฒนธรรมทางการเมืองแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์โดยผ่านกระบวนการเลือกตั้งเพื่อก้าวขึ้นมาใช้อำนาจทางการเมืองในท้องถิ่นชลบุรีภายใต้การนำของครอบครัวคุณปลื้ม อย่างไรก็ตาม การจัดองค์กรของชนชั้นนำโดยอาศัยครอบครัวที่เรียกว่าเป็น “บ้านใหญ่” นั้นมีลักษณะเป็นองค์กรที่ไม่เป็นทางการและในเวลาต่อมาเมื่อมีการต่อสู้ทางการเมืองในระบบการเลือกตั้งภายในจังหวัดชลบุรีเข้มขึ้นขึ้นครอบครัวคุณปลื้มจึงได้จัดตั้งพรรคพลังชลเพื่อเป็นองค์กรที่เป็นทางการของชนชั้นนำในจังหวัดชลบุรี (สนธยา คุณปลื้ม, สัมภาษณ์, 3 กันยายน 2554)

2.การก่อรูปและพลวัตแนวคิดวัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มนักการเมืองในจังหวัดชลบุรี

ผลการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีมีลักษณะเป็นวัฒนธรรมแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์ วัฒนธรรมดังกล่าวเป็นระบบความคิดความเชื่อที่มองว่าพื้นที่สาธารณะทางการเมืองนั้นเป็นพื้นที่สำหรับการสะสมทุน วัฒนธรรมทางการเมืองแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์ดังกล่าวเป็นผลผลิตจากกระบวนการทางประวัติศาสตร์ตั้งแต่การเข้ามา

ตั้งถิ่นฐานของชาวจีนอพยพ ในฐานะชนชั้นกลางของสังคมไทย ชาวจีนอพยพได้ก่อรูปวัฒนธรรมทางการเมืองแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์ขึ้นจากอุดมการณ์ความเชื่อ 2 ประการหลักคือ ความเชื่อในระบบเครือญาติ และความเชื่อที่มุ่งการสะสมทุน เป็นเป้าหมายในการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจ ความเชื่อดังกล่าวจึงนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมแบบทุนนิยมขึ้นในกลุ่มชนชั้นกลางที่เป็นชาวจีนอพยพ วัฒนธรรมแบบทุนนิยมของชนชั้นกลาง ดังกล่าวได้เป็นฐานการก่อรูปวัฒนธรรมทางการเมืองแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์เมื่อผู้นำจีนเข้าไปรับตำแหน่งทางการเมืองของระบบศักดินาในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ เช่น ตำแหน่งกรมท่าซ้าย นายอำเภอจีน จางวางอำเภอจีน และเจ้าภาษีนายอากร เป็นต้น (ศุภรัตน์ เลิศพานิชย์กุล, 2542, หน้า 1520-1529)

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์ได้รับการสืบทอดจากยุคต้นรัตนโกสินทร์ มาสู่หลังสนธิสัญญาเบาว์ริงภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์โดยการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมเพื่อขยายวัฒนธรรมให้มีขอบเขตกว้างขวางขึ้น การผลิตซ้ำภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เกิดขึ้นจากการสร้างเครือข่ายอุปถัมภ์จากรูปแบบที่เป็นทางการไปสู่รูปแบบที่ไม่เป็นทางการมากขึ้น เช่น การมีตำแหน่งราชการของผู้นำจีนในกลไกปลัดจีน กงศุลจีน และเจ้าภาษีนายอากร ได้ถูกยกเลิกหลังการสถาปนาและขยายตัวการปกครองส่วนภูมิภาคในจังหวัดชลบุรี (สุภาวงศ์ จันทวานิช และคณะ, 2534, หน้า 127) นอกจากนี้ การขยายตัวของวัฒนธรรมทางการเมืองดังกล่าวยังได้สร้างเงื่อนไขที่จำเป็นต้องมีการปราบปรามคัมภีร์อั้งยี่ให้แตกสลายไปเนื่องจากสมาคมลับอั้งยี่เป็นการรวมกลุ่มของชาวจีนที่ท้าทายอำนาจรัฐสยาม ดังนั้น การทำลายสมาคมลับอั้งยี่ดังกล่าวส่งผลกระทบไปสู่การขยายตัวของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์ภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ได้รับการสืบทอดมาสู่ระบอบอำมาตยาธิปไตยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 โดยการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมให้เป็นแบบแผน (Pattern) มากยิ่งขึ้น การผลิตซ้ำดังกล่าวเกิดขึ้นจากการสร้างสายสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์อย่างไม่เป็นทางการระหว่างชนชั้นนำทหารและข้าราชการพลเรือนกับกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นที่มีฐานเป็นนายทุน อันได้แก่ หลงจูหรือเจ้าแก้วในจังหวัดชลบุรี ตัวอย่างเช่น การสร้างสายสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของนายตรงค์ สิงห์โตทอง กับผู้นำทหารกลุ่มขอยราชครูหลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2490 (เสียง สิงห์โตทอง, สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2556)

หลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 วัฒนธรรมทางการเมืองแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์ในจังหวัดชลบุรีได้รับการผลิตซ้ำภายใต้ระบอบเลือกตั้ง การสืบทอดวัฒนธรรมดังกล่าวโดยนักการเมืองท้องถิ่นส่งผลให้กลุ่มนักการเมืองก้าวขึ้นสู่การเป็นชนชั้นนำท้องถิ่นในปัจจุบันโดยใช้ระบบอุปถัมภ์เป็นกลไกหลักในกระบวนการเลือกตั้ง

3. ปัจจัยและเงื่อนไขต่อการก่อรูปและวัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มนักการเมืองในจังหวัดชลบุรี

ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อการก่อรูปและพลวัตวัฒนธรรมทาง

การเมืองของชนชั้นกลางของกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีสามารถแบ่งออกเป็น 2 ช่วงใหญ่ๆ คือ ช่วงการก่อรูปและช่วงพลวัตของวัฒนธรรมทางการเมือง

ในช่วงการก่อรูปของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์ของชาวจีนอพยพในชลบุรีนั้นเป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมแบบทุนนิยมของชาวจีนอพยพในชลบุรีประสานกับโครงสร้างทางการเมืองของระบบศักดินาในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ กล่าวคือ การเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวจีนอพยพในสังคมไทยนั้นมีฐานะเป็นคนนอกระบบไพร่ ดังนั้น จึงไม่ได้รับการคุ้มครองภายใต้อุปถัมภ์ของระบบไพร่ประกอบกับรัฐสยามก็ได้สร้างกลไกควบคุมชาวจีนอพยพนอกระบบไพร่โดยดึงผู้นำจีนที่เป็นนายทุนเงินเข้าไปรับตำแหน่งในระบอบราชการในรูปแบบต่างๆ เช่น กรมท่าซ้าย นายอำเภอจีน จางวางอำเภอจีน เจ้าภาษีนายอากร เป็นต้น ผลการประสานระหว่างปัจจัยทั้งสองดังกล่าวได้นำมาสู่การสร้างเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ระหว่างชนชั้นนำสยามกับนายทุนจีน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนายทุนจีนและชนชั้นนำสยามในระบบอุปถัมภ์ได้นำไปสู่การพัฒนากระบวนการคิดความเชื่อทางการเมืองในรูปแบบวัฒนธรรมแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์ของนายทุนเงินจังหวัดชลบุรีมีพลวัตขับเคลื่อนจากระบบไพร่ในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ไปสู่ยุคปฏิรูปการปกครองหลังสนธิสัญญาเบาว์ริงปี พ.ศ. 2398 และสืบทอดต่อมาในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จนถึงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ในที่สุดวัฒนธรรมทางการเมืองทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์ก็ยังคงมีพลวัตสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน พลวัตของวัฒนธรรมทางการเมืองดังกล่าวเป็นการผลิตซ้ำโดยมีปัจจัยและเงื่อนไขที่สำคัญที่มีผลต่อพลวัตดังนี้

การผลิตซ้ำของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์ในยุคปฏิรูปการปกครองหลังสนธิสัญญาเบาว์ริงมีปัจจัยสำคัญคือ การสถาปนาระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในระดับชาติ โดยมีเงื่อนไขประกอบคือ การขยายตัวของการปกครองส่วนภูมิภาคสมัยใหม่และการปราบสมัคมาลับอั้งยี่ของชาวจีนในจังหวัดชลบุรี การสถาปนาระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มีผลต่อการผลิตซ้ำวัฒนธรรมทางการเมืองแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์เนื่องจากชนชั้นนำกลุ่มเจ้าได้เข้ามามีบทบาทเป็นผู้อุปถัมภ์นายทุนเงินแทนที่ชนชั้นนำขุนนางโดยเฉพาะบทบาทของขุนนางตระกูลขุนนางทำให้สายสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ในจังหวัดชลบุรีมีบทบาทของชนชั้นนำกลุ่มเจ้าเป็นผู้อุปถัมภ์เป็นหลัก เช่น สายสัมพันธ์ระหว่างรัชกาลที่ 5 กับหลวงอำนาจเงินนิกร หรือ สายสัมพันธ์ระหว่างกรมพระสวัสดิวัฒนวิศิษฎ์กับนายอากรจีนหลี เป็นต้น (เทศบาลเมืองชลบุรี, มปป., หน้า 93-94) อย่างไรก็ตาม สายสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ระหว่างชนชั้นนำกลุ่มเจ้าและนายทุนเงินได้ปรับจากรูปแบบที่เป็นทางการมาสู่รูปแบบที่ไม่เป็นทางการเมื่อมีการสถาปนาและการขยายตัวของการปกครองส่วนภูมิภาคสมัยใหม่เนื่องจากการเข้ามาแทนที่ตำแหน่งในระบอบราชการของนายทุนเงินโดยราชการส่วนภูมิภาคสมัยใหม่ เช่น การจัดเก็บภาษีแบบใหม่แทนที่ของการปกครองภูมิภาคแทนที่การที่เจ้าภาษีนายอากรของนายทุนเงิน เป็นต้น

การสืบทอดของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์ภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมแบบขยายไปสู่กลุ่มอื่นๆ ในชลบุรีเมื่อมีนโยบายปราบปรามลัทธิขงจื๊อในจังหวัดชลบุรี การปราบปรามลัทธิขงจื๊อเป็นการสลายองค์การรวมกลุ่มของชาวจีนที่ตั้งอยู่บนฐานญาติสมมติแบบพี่น้องร่วมสาบานและมีศักยภาพในการต่อต้านการกดขี่ของรัฐสยามที่มีต่อชาวจีนอพยพ ดังนั้น นโยบายปราบปรามลัทธิขงจื๊อจึงเป็นการกดทับวัฒนธรรมทางการเมืองที่เน้นการรวมกลุ่มเป็นสมาคม แต่ใช้วัฒนธรรมแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์เข้าครอบงำแทนที่วัฒนธรรมการรวมกลุ่ม ดังนั้น เราจะพบว่า ผู้นำสมาคมลัทธิขงจื๊อที่ถูกปราบปรามได้ปรับตัวเองไปสู่ธุรกิจครอบครัวบนฐานความเป็นเจ้าพ่ออุปถัมภ์หรือไม่ก็เข้าไปสู่ตำแหน่งในระบอบราชการส่วนภูมิภาคสมัยใหม่ เช่น ตำแหน่งกำนันผู้ใหญ่ เป็นต้น (ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล, 2524, หน้า 224)

การผลิตซ้ำของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์ในยุคหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 มีปัจจัยและเงื่อนไขที่สำคัญคือ การสถาปนาระบอบอำมาตยาธิปไตยในระดับชาติโดยมีเงื่อนไขประกอบคือการเข้ามามีบทบาทของชนชั้นนำทหารในการสะสมทุนในจังหวัดชลบุรี การสถาปนาระบอบอำมาตยาธิปไตย มีผลต่อการผลิตซ้ำวัฒนธรรมทางการเมืองแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์ในชลบุรีเนื่องจากชนชั้นนำทหารได้เข้ามามีบทบาทเป็นผู้อุปถัมภ์นายทุนจีนแทนที่ชนชั้นนำกลุ่มเจ้าเพื่อมุ่งการสะสมทุนของชนชั้นนำทหาร ผลจากปัจจัยและเงื่อนไขดังกล่าวมีผลให้เกิดสายสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ใหม่ในจังหวัดชลบุรีระหว่างชนชั้นนำทหารกับนักรการเมืองสายนายทุนการเกษตรหรือหลงจู๊ เช่น สายสัมพันธ์ระหว่างนายเกียง จึงประเสริฐ (หลงจู๊เกียง) กับหรือนายตรงค์ สิงห์โตทอง กับ พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ ผู้นำทหารในกลุ่มชอຍราชครู เป็นต้น (สุมาลี พันธุ์ยุวรา, 2543, หน้า 182-183)

การผลิตซ้ำของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์ในช่วงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 จนถึงปัจจุบัน เป็นการผลิตซ้ำเพื่อทำให้กลุ่มนักรการเมืองท้องถิ่นก้าวขึ้นสู่การเป็นชนชั้นนำท้องถิ่น การผลิตซ้ำดังกล่าวมีปัจจัย และเงื่อนไขที่สำคัญคือ การสถาปนาระบอบเลือกตั้งภายใต้รัฐธรรมนูญและเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจทางชนชั้นนำทางการเมือง การสถาปนาระบอบเลือกตั้งเป็นการสร้างความเป็นสถาบันให้แก่กลไกการเลือกตั้งในเมืองไทย ดังนั้น การเลือกตั้งจึงกลายมาเป็นช่องทางเข้าสู่อำนาจโดยตรงของนักรการเมืองท้องถิ่นผ่านพรรคการเมือง นักรการเมืองท้องถิ่นจำเป็นต้องคงไว้ซึ่งระบบอุปถัมภ์ เพื่อเป็นเครื่องมือในกระบวนการเลือกตั้ง เช่น กรณีของนายสมชาย คุณปลื้ม หรือกำนันเป๊าะ พบว่าแต่เดิมนั้นกำนันเป๊าะเป็นนักรการเมืองท้องถิ่นภายใต้อุปถัมภ์ของพลตรีศิริ สิริโยธิน ซึ่งเป็นผู้นำทหารในกลุ่มสี่เสาเทเวศร์ แต่หลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2517 และเปิดการจัดตั้งพรรคการเมือง เช่น พรรคกิจสังคม เป็นต้น นายบุญชู โรจนเสถียร ก็ได้เข้ามามีบทบาทเป็นผู้อุปถัมภ์แทนที่ชนชั้นนำทหาร ดังนั้น กำนันเป๊าะจึงต้องใช้ระบบอุปถัมภ์ทำหน้าที่เป็น

หัวคะแนน (สนธยา คุณปลื้ม, สัมภาษณ์ ช่างถึงใน สิ้นสุชัย ศุภรเสพรย์, 2539, หน้า 165-166) หลังจากเสียชีวิตได้เสียชีวิต กำนันเป๊าะก็ได้ก้าวขึ้นมาเป็นผู้อุปถัมภ์โดยการส่งนักการเมืองในกลุ่มเข้าสู่กระบวนการเลือกตั้ง ชัยชนะในการเลือกตั้งของกลุ่มกำนันเป๊าะได้มาจากการใช้เครือข่ายของระบบอุปถัมภ์ในจังหวัดชลบุรีกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีได้ก้าวขึ้นสู่การเป็นชนชั้นนำท้องถิ่น เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างชนชั้นนำทางการเมืองในระดับชาติ กล่าวคือ หลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 ชนชั้นนำทหารได้ถูกตัดช่องทางการก้าวเข้ามาใช้อำนาจทางการเมืองโดยอาศัยกติกาในรัฐธรรมนูญปี พุทธศักราช 2540 ทำให้กลุ่มนักการเมืองได้ก้าวขึ้นมาเป็นชนชั้นนำทางการเมืองแต่เพียงกลุ่มเดียว โครงสร้างชนชั้นนำทางการเมืองดังกล่าวก็มีผลเช่นเดียวกันในจังหวัดชลบุรี ตัวอย่างเช่น กรณีของกลุ่มนักการเมืองสายกำนันเป๊าะก็จะพบว่า กลุ่มดังกล่าวได้เข้ามามีอำนาจในจังหวัดชลบุรีโดยสามารถดำรงตำแหน่งทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับไม่ว่าจะเป็นองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือเมืองพัทยา (สมชาย คุณปลื้ม, 2529, หน้า 36-37)

เราพบว่า ภายในกลุ่มนักการเมืองสายกำนันเป๊าะนั้น มีการจัดองค์กรอยู่ในรูปแบบอุปถัมภ์ โดยมีผู้นำอุปถัมภ์เป็นผู้ที่อยู่ในครอบครัวคุณปลื้มหรือเป็นคนใกล้ชิด ดังนั้นกลุ่มนักการเมืองในครอบครัวคุณปลื้มจึงได้พัฒนาขึ้นมาเป็นชนชั้นนำท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีที่มีโครงสร้างอำนาจแบบขั้วเด่นขั้วเดียวตามที่เรียกว่า “บ้านใหญ่”

ข้อสรุปผลการวิจัย

ข้อสรุปจากผลการวิจัยพบว่า การก่อรูปและพัฒนาการของกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีเป็นส่วนหนึ่งที่อยู่ในกระบวนการทางประวัติศาสตร์ของการก่อรูปและขยายตัวชนชั้นกลางในจังหวัดชลบุรีวัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีเป็นวัฒนธรรมแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์ กล่าวคือ เป็นระบบความคิดความเชื่อที่มองว่าพื้นที่สาธารณะทางการเมืองเป็นพื้นที่สำหรับการสะสมทุนโดยการเข้าไปมีอำนาจทางการเมืองจะใช้ระบบอุปถัมภ์ผ่านกระบวนการเลือกตั้ง วัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น เป็นผลคลี่คลายทางประวัติศาสตร์มาจากวัฒนธรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางที่มีการก่อรูปมาตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นโดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องคือ อุดมการณ์สะสมทุนบนฐานระบบเครือญาติของชาวจีนอพยพ และระบบไพร่ในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ วัฒนธรรมทางการเมืองดังกล่าวมีผลวัดจากสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นไปสู่ยุคปฏิรูปการปกครองหลังสนธิสัญญาเบาว์ริง หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 และหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 มาจนถึงปัจจุบันนั้นเกิดจากกระบวนการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม โดยมีปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อการผลิตซ้ำคือ การเปลี่ยนระบอบการเมืองและเงื่อนไขเสริมทางเศรษฐกิจและ/หรือทางการเมืองในแต่ละยุค

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการวิจัยดังกล่าวสามารถนำมาเป็นพื้นฐานในการเสนอแนะในเชิงนโยบายและการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. การดำรงอยู่ของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์ในปัจจุบันมีผลให้การเมืองซึ่งเป็นเรื่องกิจการสาธารณะ (Public Affair) ได้กลายเป็นเรื่องธุรกิจการเมืองภายใต้ระบบอุปถัมภ์ ดังนั้น ในการแก้ปัญหาธุรกิจการเมืองในปัจจุบันจึงควรตั้งเป้าไปที่การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์ในจังหวัดชลบุรีเป็นสำคัญ กล่าวคือ ควรมีการสร้างสำนึกให้มีจิตสาธารณะในการเข้ามาทำงานทางการเมืองโดยผ่านกระบวนการให้การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง (Civic Education) อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกทางวัฒนธรรมทางการเมืองจะต้องคำนึงถึงการทำให้กิจกรรมสังคมในเชิงบูรณาการทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมไปด้วยกันเนื่องจากชีวิตมนุษย์เกี่ยวข้องกับหลายๆ มิติในสังคม เช่น การจัดสวัสดิการของสังคมเพื่อความมั่นคงของประชาชน การบริการของรัฐที่ทั่วถึงและทันต่อความต้องการ เป็นต้น

2. จากการศึกษาในงานวิจัยนี้พบว่า การทำงานทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นส่วนใหญ่ในจังหวัดชลบุรีในปัจจุบันมีลักษณะเป็นนายทุนคือ มีการลงทุนทางการเมือง เช่น การใช้จ่ายเงินในกระบวนการเลือกตั้ง หรือการลงทุนในการอุปถัมภ์ชาวบ้าน เป็นต้น และเมื่อหลังจากที่ได้ตำแหน่งทางการเมืองก็จะใช้อำนาจเพื่อการถอนทุน เช่น การคอร์รัปชันในรูปแบบต่างๆ ดังนั้น ในการปรับการทำงานทางการเมืองจากระบบธุรกิจการเมืองไปเป็นเรื่องกิจการสาธารณะจำเป็นจะต้องใช้หลักการแยกทุนออกจากการเมือง

3. จากการศึกษาในงานวิจัยนี้พบว่า การเลือกตั้งในปัจจุบันเป็นกลไกที่เปิดช่องทางให้นักธุรกิจการเมืองเข้ามามีตำแหน่งในกิจการสาธารณะ ดังนั้น จึงควรมีการปฏิรูประบบเลือกตั้งที่เป็นแบบประชาธิปไตย เช่น การที่ประชาชนสามารถเข้าไปควบคุมและตรวจสอบกระบวนการเลือกตั้งได้ในทุกขั้นตอน เป็นต้น

4. ควรมีการศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางในจังหวัดชลบุรีในปีหรือกลุ่มย่อยอื่นๆ นอกเหนือจากกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น เช่น กลุ่มเจ้าแก้วในเมือง กลุ่มปัญญาชน หรือกลุ่มผู้ผลิตรายย่อยอิสระ เป็นต้น

5. ควรศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มชนชั้นกลางปีนักการเมืองระหว่างภาคตะวันออก ภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคใต้ เพื่อแสวงหาข้อสรุปเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางไทยหรือชี้ให้เห็นถึงอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการเมืองของแต่ละภาคว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. (2543). แผนพัฒนาประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และโอฬาร ถิ่นบางเตียว. (2551). โครงสร้างอำนาจในจังหวัดชลบุรีกับนัยในการขับเคลื่อนโครงการทางสังคม. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนานโยบาย. _____ (2533). เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยการวางแผนครอบครัวของไทย : ศึกษาจากกระบวนการนโยบาย. รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. _____ (2555). วิจัยวิทยการวิจัยทางสังคม. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- เทศบาลเมืองชลบุรี. (ม.ป.ป.). เปิดประตูสู่การเรียนรู้ เขตคามท้องถิ่นเทศบาลเมืองชลบุรี. นนทบุรี : ห.จ.ก. นิตยธรรมการพิมพ์.
- ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ และเทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ. (2542). รายงานการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชั้นกลางไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- นันทนา นันทโรภาส. (2533). การเมืองท้องถิ่น: ศึกษาบทบาทผู้นำชาวไร่อ้อยในฐานะตัวแทนกลุ่มผลประโยชน์. สารนิพนธ์รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาการปกครอง. คณะรัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2556). ชนชั้นกลางไทยกับประชาธิปไตย. มติชนสุดสัปดาห์. 22-28 มีนาคม .
- ภารดี มหาจันทร์. (2552). พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ชลบุรี-ชลบุรี: สาขาวิชาไทยศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศุภรัตน์ เลิศพานิชย์กุล.(2524). สماعคมลัทธิขงจื้อในประเทศไทย พ.ศ. 2367-2453. วิทยานิพนธ์อักษร มหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภรัตน์ เลิศพานิชย์กุล.(2542). จีนในภาคกลาง : การควบคุมชาวจีนในสมัยรัตนโกสินทร์ ก่อนการปฏิรูป การปกครองใน พ.ศ. 2435.สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคกลาง. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรม วัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์. หน้า 1518-1531.
- สินธุ์ชัย ศุกรเสพย์. (2539). บทบาทของ "เจ้าพ่อ" ในการเมืองไทย พ.ศ.2517-2535. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมเกียรติ วันทะนะ. (2534). เอกสารการสอนชุดวิชา ประสบการณ์ไทยคดีศึกษา หน่วยที่ 1-8. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สมชาย คุณปลื้ม. (2529). ให้สัมภาษณ์นิตยสารดิฉัน.ปีที่ 9 ฉบับที่ 214 หน้า 36-37

สุมาลี พันธุ์ยุวธา. (2543). พัฒนาการของอำนาจท้องถิ่นในบริเวณลุ่มแม่น้ำบางปะกงและชายฝั่งทะเลตะวันออก พ.ศ.2440-2516. ปรินญาอักษรศาสตร์มหาบัณฑิต.
สาขาวิชาประวัติศาสตร์.คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
สุภางศ์ จันทวานิช และคณะ. (2534). ชาวจีนแต่จิวในประเทศไทยและภูมิคำเนาเดิมที่เขาสันสมัยที่หนึ่ง ทำเรือจากหลิน (พ.ศ. 2310-2393). กรุงเทพฯ : ศูนย์จีนศึกษาสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

วีระ อนันตกุล.(2553, 8 กันยายน). สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี
พรรคประชาธิปัตย์. สัมภาษณ์.

วีระพงษ์ สิริโยธิน. (2556,12 กันยายน). เป็นหลานของพลตรีศิริ สิริโยธิน. สัมภาษณ์.

สนธยา คุณปลื้ม. (2554, 3 กันยายน). แกนนำพรรคพลังชล. สัมภาษณ์.

เสียง สิงห์โตทอง. (2556, 26 มกราคม). เป็นน้องชายของนายตรงค์ สิงห์โตทอง. สัมภาษณ์.

อุทัย พิมพ์ใจชน. (2553, 23 สิงหาคม).อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรีและประธาน
รัฐสภา. สัมภาษณ์.